

LAND- EN TUINBOUW, EEN SECTOR IN DE KERING

Land- & Tuinbouw

SAMENVATTING

De Vlaamse land- en tuinbouw staat als voedselproducent voor enorme uitdagingen, zowel op bedrijfseconomisch als maatschappelijk vlak. Het nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dat na 2020 regionaal ingevuld wordt, zal daarop een grote impact hebben. Maar ook de nieuwe opdrachten die de maatschappij de sector toeschuift, zullen hun stempel drukken.

ECONOMIE

De enorme diversiteit aan land- en tuinbouwbedrijven maakt maatwerk noodzakelijk. Korteketen- en grootschaligere productie vullen elkaar aan in een veelzijdige maatschappij. Om die diversiteit te behouden, moet de discussie rond een nieuw GLB en zijn regionale invulling deze inschatting maken. De sector wil nieuwe uitdagingen positief maar ook bedrijfsmatig tegemoetzien.

Een landbouwer moet kunnen ondernemen in een klimaat dat hem het recht geeft zijn bedrijf verder te ontwikkelen. Een rechtszeker kader maakt daar deel van uit. De verschillende vormen van land- en tuinbouw (vb biologisch land- en tuinbouw) verdienen hun specifieke aandachtspunten om voldoende stabiliteit te creëren.

Export kenmerkt de Vlaamse land- en tuinbouwsector als belangrijke schakel binnen de agrovoedingsketen. De groei van de keten zit voornamelijk in het creëren van een exportgerichte meerwaarde. Daarom hechten we belang aan een zorgvuldig opgebouwd imago. De intensieve verduurzaming van de sector moet leiden naar een competitief voordeel voor alle operatoren. Export dient vooral te leiden tot de creatie van meerwaarde.

Veel agrarische ondernemers kiezen voor specialisatie. Hierdoor worden ze soms kwetsbaar als sector of als schakel in de keten. Branche- en producentenorganisaties kunnen deze kwetsbaarheid deels opvangen. Daarom moet de overheid de mogelijkheden om zich als producent verder te ontplooiën en in de keten meer onderhandelingskracht te verwerven via producentenorganisaties ondersteunen.

Hetzelfde geldt voor brancheorganisaties, die de volledige sector kunnen versterken.

EEN BELANGRIJKE WERKGEVER

De vraag naar arbeidskrachten is door de diversiteit van de land- en tuinbouwbedrijven zeer gevarieerd. Niet alleen bij drukke oogstwerkzaamheden of bij de fruitpluk, maar ook in heel wat andere takken willen landbouwers mensen flexibel kunnen inzetten.

Het statuut van de (deeltijds) meewerkende echtgenotes vraagt extra aandacht. In het zogenaamde max statuut is geen degelijke overgangmaatregel voor de leeftijdsgroep tussen 36 en 50 jaar. De mogelijkheid om een carrière op te bouwen met recht op een minimumpensioen is voor hen niet gegarandeerd.

Migratie is een gevoelig punt in de beleidsvorming. Land- en tuinbouw bieden heel wat jobs voor laaggeschoolden. Jobs die bij uitstek geschikt zijn voor mensen met een migratie-achtergrond, vaak zonder een geschikt of erkend diploma in de EU-landen op zoek zonder job.

GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

De komende maanden zullen gekenmerkt worden door de concrete invulling van een nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dat van start zal gaan begin 2021. Het is vanzelfsprekend dat dit GLB de leefbaarheid van de huidige landbouw mee zal bepalen.

Het economisch belang van het GLB is groot. Het GLB heeft steeds het inkomen van landbouwers in bepaalde sectoren ondersteund. Deze rechtstreekse steun heeft een drieledig doel: een buffer tegen prijschommelingen, een compensatie voor de strengere Europese normen en een vergoeding voor de publieke dienstverlening door landbouwers. Deze basis is belangrijk om de ademruimte te geven aan landbouwers die zich willen blijven inzetten op vooruitgang op alle vlakken.

De investeringssteun van het VLIF is een krachtig instrument om innovatie en vooruitgang op de bedrijven te realiseren. De overnamesteun is bovendien een gewaardeerde maatregel in de generatiewissel. Het is van belang om deze krachtige cofinanciering te behouden.

Het evenwicht behouden is de boodschap. Het regionale niveau zal meer mogelijkheden krijgen om de Europese doelstellingen te behalen. Het is hierbij belangrijk dat realistische maatregelen de landbouwers centraal stellen en een meerwaarde betekenen voor het leefmilieu en het klimaat, maar zeker ook voor de landbouw zelf.

Risicomanagement wordt belangrijker. Het GLB laat toe dat ondersteuning wordt gegeven voor instrumenten zoals een brede weersverzekering en andere mogelijkheden die de wisselvalligheid van de sector kunnen indekken. Deze maatregelen moeten ingebed worden in een kader dat het risico voor ondernemers beperkt.

GENERATIEWISSEL OP LAND- EN TUINBOUWBEDRIJVEN

Doordat weinig jongeren in de landbouw stappen vergrijsd de sector in een snel tempo. Om het beroep aantrekkelijker en toegankelijker te maken, kan de overheid met een gericht beleid sommige noden opvangen.

Via een jongerentoets bij het nemen van maatregelen kan een specifieke reflex ontstaan om de effecten op jonge instromers te meten. De financiële buffer bij jonge

starters moet geoptimaliseerd worden om de ontwikkeling van hun activiteiten beter in te dekken. Ook de beschikbaarheid van productiefactoren wordt daarbij in rekening gebracht. In het vergunningenbeleid moeten mogelijke extra hindernissen voor starters, al dan niet op nieuwe bedrijven, herbekeken worden.

KWALITEITSVOLLE VOEDINGSKETEN

Kwaliteitsproducten die de kansen op een succesvolle vermarkting vergroten vormen de voornaamste productiezekerheid voor de Vlaamse land- en tuinbouw. Zij worden marktgeoriënteerd geproduceerd als basisschakel van een succesvolle agrovoedingsketen. De keten creëert heel wat tewerkstelling, ook voor mensen uit kwetsbare groepen. Hiervoor moeten de land- en tuinbouwbedrijven kunnen blijven beschikken over de noodzakelijke productiefactoren: grond, werkracht, water, investeringen, innovatie, logistiek, wetenschappelijk onderzoek en onderwijs zijn slechts enkele factoren die de toekomst van de agrarische sector in het komende decennium zullen kleuren of kraken.

Binnen de keten moeten kwaliteitsvolle producten leiden tot eerlijke prijzen, waarbij de volledige keten een duurzaam model nastreeft. Een respectvol ketenoverleg garandeert mee eerlijke handelspraktijken binnen een evoluerend wettelijk kader.

Dierenwelzijn ligt maatschappelijk gevoelig. Onze producenten zijn zich hiervan terdege bewust, maar verdere sensibilisering en opleiding blijven nodig. Dat geldt ook voor initiatieven vanuit de voedingsketen om de groeiende afstand met de consument te overbruggen. Er is al een uitgebreid wetgevend kader inzake dierenwelzijn. Het is van belang dat de overheid met haar beleid niet vooroploopt op bepaalde maatschappelijke evoluties en de veehouderij de tijd gunt om oplossingen te zoeken en goede praktijken te integreren. Het vervullen van de wettelijke voorwaarden moet de veehouders een eerlijke prijs garanderen. Extra dierenwelzijnseisen moeten de producent een meerprijs opleveren.

MEER DAN VOEDING

In de open ruimte speelt land- en tuinbouw een belangrijke rol. Het landschap wordt dan ook in belangrijke mate gevormd door een actieve landbouw. Land- en tuinbouwers zijn erop gericht hun omgeving zo aangenaam mogelijk te houden binnen de werking van hun bedrijf. Alleen economisch gezonde bedrijven kunnen dit succesvol opvolgen.

Landbouwers beheren de open ruimte en leveren zo diverse ecosysteemdiensten: blauwe diensten (water), groene diensten (publiek domein en omgeving) en klimaatdiensten (koolstofopslag, bodem). In zoverre dat ze deze diensten kunnen inpassen in hun bedrijfsvoering, kunnen de landbouwers hier nog meer resultaat boeken.

Land- en tuinbouw verbreedt. De burger is stilaan het contact met de sector verloren, maar steeds meer consumenten zoeken nu het verhaal achter hun voeding. Via een breder activiteitenpalet verbinden de land- en tuinbouwbedrijven producent/product en consument. Veel land- en tuinbouwers hebben de geschikte profielen om toegepaste educatie, plattelandstoe-risme en zorg te integreren in hun bedrijf. De trend naar korteketendistributie in de voedingssector wordt versterkt door nieuwe verdienmodellen (stadslandbouw, smart farming, CSA ..).

Transitieprocessen zoals klimaatneutraliteit vormen voor de sector een uitdaging. Groene energie voor eigen gebruik maar ook voor de omgeving raakt op onze bedrijven ingeburgerd. Onze sector biedt ook meerdere oplossingen voor andere maatschappelijke vraagstukken, zoals het hergebruik van grondstoffen

OMGEVINGSBELEID OP MAAT VAN LAND- EN TUINBOUW

Omgeving

SAMENVATTING

Vlaamse land- en tuinbouwers werken in een verstedelijkte context. Bovendien vinden op het platteland zeer veel andere activiteiten plaats: het wordt bewoond, er zijn kmo's gevestigd en de natuur is er op sommige plaatsen beschermd. Deze unieke situatie maakt het onze land- en tuinbouwbedrijven lastig, maar schept ook bijkomende verwachtingen op het vlak van milieu, natuur en landschap. Via een verdere verduurzaming van het eigen bedrijf proberen de bedrijfsleiders een antwoord op maat te bieden. We kunnen alleen vooruitgang boeken op voorwaarde dat de land- en tuinbouwers een correcte vergoeding krijgen voor de producten en diensten die ze leveren.

VERTREK VANUIT DE UNIEKE CONTEXT

Een omgevingsbeleid op maat vertrekt steeds vanuit de Vlaamse feiten. De land- en tuinbouwsector legde de voorbije decennia een hele weg af om zijn milieu-impact te verminderen en te zoeken naar duurzamere productietechnieken. Dit beleid heeft resultaten geboekt. De Vlaamse land- en tuinbouwproducten hebben zelfs per eenheid product een milieu-impact die tot de laagste in de wereld behoort (bv. de koolstofvoetafdruk per kilo rundvlees). Ook nieuwe inzichten en verbeterde meettechnieken vertalen zich steeds in grotere inspanningen van de land- en tuinbouw en de eindstreep schuift steeds verder op. De inspanningen die de land- en tuinbouw levert, moeten steeds een correcte valorisatie en waardeering krijgen.

Druk vanuit diverse hoeken weegt op de Vlaamse land- en tuinbouw. Doordat natuur, infrastructuurwerken, de industrie, de havens enzovoort grond opeisen, doet het landbouwgebied te vaak dienst als restgebied voor harde ontwikkelingen of voor natuurontwikkelingen. Dat is een totale miskenning van de eigen dynamiek van het landbouwgebied. Maar de verweving op het platteland weegt ook op de uitbating van de bedrijven zelf. Als gevolg daarvan moeten land- en tuinbouwers bij zone-eigen bedrijfsontwikkelingen in het agrarisch gebied niet alleen rekening houden met het algemeen beleid (hinder, milieu, landschap, natuur), maar ook met de bijkomende

verwachtingen die voortvloeien uit zonnevriendelijke ontwikkelingen.

CREËER EEN ONDERNEMERSVRIENDELIJK KLIMAAT

Haalbare en realistische doelstellingen vormen de beste stimulans om verbeteringen te blijven realiseren. Ze zullen de land- en tuinbouwers gemotiveerd aan de slag doen gaan en een draagvlak binnen de sector creëren of bestendigen. Land- en tuinbouwbedrijven investeren steeds op een lange termijn. Bovendien kan het productieproces niet eenvoudig bijgestuurd of stopgezet worden omdat land- en tuinbouwers met levend materiaal werken. De sector moet dus voldoende tijd krijgen om zich aan te passen aan nieuwe contexten, bijvoorbeeld de Europese steunmaatregelen in het GLB, en de maatschappelijke verwachtingen die een impact hebben op bedrijfsmodellen.

Het uitgangspunt moet zijn dat het (vergunningen)beleid vooral milieuwinst realiseert wanneer de land- en tuinbouwbedrijven mee evolueren met nieuwe, duurzamere technieken door te investeren in best beschikbare technieken (technieken die economisch en technisch haalbaar zijn om een milieuwinst te realiseren). Daarnaast mag de overheid bij het omzetten van Europees beleid naar eigen regelgeving niet verder gaan dan wat Europa oplegt (no gold plating).

Onder meer door een gelijk speelveld (level playing field) te garanderen, moet de overheid de concurrentiepositie van de Vlaamse land- en tuinbouw veiligstellen.

De combinatie van diverse wetgevingen (Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water, IPM, randvoorwaarden van het GLB ...), elk met hun eigen doelstellingen die bij wijlen tegenstrijdig zijn, maakt het toepassen van de regels complex. Er is duidelijk nood aan meer afstemming.

De nood aan differentiatie komt steeds meer op de voorgrond. De limieten van een steeds strenger wordend generiek beleid zijn op vele vlakken bereikt (cf. in het mestbeleid het spanningsveld tussen algemene normen en gebiedsgericht beleid). Er moet naar methodieken gezocht worden die meer differentiatie mogelijk maken (billijkheid, rechtvaardigheid), niet alleen gebiedsgewijs maar ook op bedrijfsniveau.

De introductie van de omgevingsvergunning, die een combinatie is van de vroegere stedenbouwkundige en milieuvergunning, verliep zeer moeizaam. De verwachting dat het omgevingsloket de administratieve lasten en kosten zou verminderen, werd niet ingelost. Specifiek voor de land- en tuinbouwsector zijn er veel omgevingscomponenten waarmee rekening gehouden moet worden bij het indienen van een project. Zo is bijvoorbeeld de milieu-effectrapportering complex en zeer duur, terwijl een landbouwbedrijf doorgaans een vrij geringe impact heeft.

Met een investeringsbeleid op maat, dat ondersteuning biedt aan de diverse richtingen die land- en tuinbouwers uitgaan, kan de overheid de duurzaamheid van de sector op economisch, sociaal en ecologisch vlak verhogen. Ze heeft daarbij oog voor onderzoek en ontwikkeling én voor kennisdeling en vorming.

De handhaving in het omgevingsbeleid moet, vertrekkend van goede analyses en met een juiste focus, de instrumenten proportioneel en correct gebruiken. De overheid moet ook rekening houden met de complexiteit van de regelgeving en de diverse vormen van overtredingen. Op basis daarvan moet ze een rechtvaardig en aangepast handhavingskader ontwikkelen.

ONDERSTEUN DE SECTOR BIJ NIEUWE UITDAGINGEN EN VERWACHTINGEN

De maatschappij verwacht steeds meer van de land- en tuinbouw. Het zal dus een uitdaging blijven om verder verbeteringen te realiseren. Dat moet gebeuren zonder de keuze te maken voor één landbouwmodel. Er is in Vlaanderen plaats voor zeer diverse bedrijfsontwikkelingen.

In diverse transities kan de land- en tuinbouw een bijdrage leveren en soms ook op de voorgrond treden. Denk hierbij aan groene energie (wkk's, biogas, zonne- en

windenergie) of aan de circulaire economie (het valoriseren van nevenstromen of nutriënten uit de mestverwerking, hergebruik van water ...). Voor de sector schuilen daarin ook uitdagingen en mogelijkheden om een rol op te nemen.

Onderzoek en ontwikkeling, zowel fundamenteel als praktijkgericht, kan in samenwerking met de sector een boost geven aan de verdere concretisering van nieuwe uitdagingen en het verder verduurzamen van de land- en tuinbouw. Nieuwe teelten en teelttechnieken, smart farming en dataverwerkingen behoren daarbij tot de mogelijkheden.

Met een flankerend beleid moet de overheid bedrijven ondersteunen wanneer een normale bedrijfsontwikkeling niet meer mogelijk is als gevolg van beleidskeuzes of van de omgeving van de bedrijven. Ook hier moeten steeds antwoorden gezocht worden in nauw overleg met de getroffen land- of tuinbouwers en op maat van hun bedrijf.

DOWNLOAD ONZE INSPIRATIEFICHES OP [KLEURLANDELIJK.BE](https://www.kleurlandelijk.be)

EEN VOLWAARDIG PLATTELANDSBELEID

Platteland

SAMENVATTING

Het verstedelijkte Vlaanderen heeft nog heel wat uitgesproken landelijke gebieden. Andere gebieden staan, zonder dat zij hun landelijke karakter verloren, onder druk en kunnen eerder als peri-urbane of semi-landelijke gebieden bestempeld worden. Ongeacht hun aard hebben het platteland en de landelijke gebieden een onvervangbare waarde op zich en vereisen zij een specifieke en een gedifferentieerd beleid.

EEN PLATTELANDSBELEID OP MAAT

Een dynamisch en evenwichtig plattellandsbeleid, evenwaardig aan het stedelijk beleid, is voor de Landelijke Beweging noodzakelijk. Dit plattellandsbeleid heeft een ruime horizontale en algemene beleidsopdracht (zorg voor mensen, bouwen aan een stevig sociaal weefsel, ruimtelijke ordening, leefmilieu, mobiliteit ...).

Het plattellandsbeleid kreeg stapsgewijze vorm. Het afgelopen decennium namen de provincies het voortouw en stimuleerden Leader- en PDPO-projecten. De provincies moeten bevestigd en versterkt worden in hun regiefunctie vanuit een eenduidig, bindend, wettelijk kader.

Een sterk gedifferentieerd en geïntegreerd plattellandsbeleid dringt zich op. Met een geïntegreerd plattellandsbeleid kunnen we het ruimtelijk, het milieu- en het mobiliteitsbeleid op elkaar afstemmen. Zo'n gedifferentieerd beleid houdt rekening met specifieke streekkenmerken en met de grote verschillen tussen de plattellandsgebieden in Vlaanderen, onder meer tussen landelijke en peri-urbane gebieden.

Een duurzame ontwikkeling van het platteland vormt een van de belangrijkste doelstellingen van een degelijk plattellandsbeleid. Dit impliceert dat het gelijktijdig en gelijkwaardig aandacht besteedt aan en synergiën zoekt tussen de sociale, economische en ecologische dimensie van het platteland. Gelet op de hoge bevolkingsdichtheid en de sterke versnippering, moet Vlaanderen in dit kader de schaarse open ruimte maximaal veiligstellen. Een waardering voor de land- en

tuinbouw, die een aanzienlijk deel van open ruimte bewaart en beheert, is hier een essentieel onderdeel van.

DORPENBELEID

Een aangepast en gedragen ruimtelijk beleid is voor de Landelijke Beweging de voorafgaande voorwaarde om te komen tot de verdichting die het beleidsplan Vlaanderen (BRV) nastreeft. We pleiten er niet voor dat de overheid de huidige planingsvoorschriften 'blind' loslaat, maar ze met respect voor de huidige bewoners stapsgewijze heroriënteert. De drie essentiële randvoorwaarden hiervoor zijn: een sluitende financiële regeling met een meerwaardebelasting, draagvlak creëren door te investeren in de bestaande dorpen en kernen, en tenslotte, een fundamentele herziening van het gemeentefonds om gemeenten die de open ruimte vrijwaren effectief te belonen.

DUURZAAM VERVOER

Een duurzamere mobiliteit, die stads- en dorpskernen leefbaarder maakt, dringt zich op. Het openbaar vervoer vormt een belangrijke schakel in die verduurzaming. Met de 'basisbereikbaarheid' legt De Lijn meer de nadruk op de reële vervoersnoden en minder op het aanbod en de minimumnormen. Om een trendbreuk naar meer duurzame vervoerswijzen te realiseren, moet er de komende jaren fors en consequent ingezet worden op een doortastend ruimtelijk en mobiliteitsbeleid, met een tijds- en ruimteafhankelijke kilometerheffing, met een slagkrachtig openbaar vervoer en met een resolute keuze voor de fiets als vervoermiddel voor korte afstanden.

PLATTELANDSBELEVING

Een hedendaags netwerk van kleinere buurtwegen en ruitersporen (inclusief aangepaste oefen- en wedstrijdterreinen) kan, samen met goed onderhouden voet- en fietspaden, het platteland op een aangename en veilige manier ontsluiten. De 'Atlas der Buurtwegen' moet dringend geactualiseerd en gemoderniseerd worden, binnen een aangepast juridisch kader en rekening houdend met verkeerskundige en omgevingselementen. De overheid moet de open ruimte die zij beheert of subsidieert toegankelijk maken voor recreatie en moet recreatief medegebruik bij privé-eigenaars ondersteunen.

Plattellandsrecreatie en -educatie zorgen ervoor dat in onze sterk verstedelijkte regio steeds meer mensen weer voeling krijgen met het platteland en de landbouw. Voor het verblijfs-toerisme heeft het platteland nood aan kleinschalige logies, met een aangepaste en haalbare reglementering. Verder moeten initiatieven die de consument of de burger, ook kinderen en jongeren, in nauwer contact brengen met de hedendaagse land- en tuinbouw en met het platteland, sterker ondersteund worden.

GEMEENTE ALS EERSTE AANSPEEKPUNT

Een hele reeks intermediaire structuren werden de voorbije jaren vanuit de Vlaamse en federale regelgeving door de Vlaamse overheid of de gemeenten opgezet (bv. Regionale landschappen, RESOC's, LOGO's, Sits en Sells, politiehervorming en brandweershervorming). Binnen deze veelheid aan structuren is het essentieel dat de gemeente als eerste aanspreekpunt functioneert.

De provincies werden in hun open opdracht en bevoegdheid ingeperkt tot grondgebonden materies. Het onderscheid grondgebonden/persoonsgebonden blijkt in de praktijk moeilijk hanteerbaar te zijn. Zeker voor kleinere plattellandsgemeenten blijven de provincies een belangrijke ondersteunende rol vervullen.

GRONDSTOFFEN SPAREN, AFVAL BEPERKEN

Ons huidig consumptiepatroon verbruikt veel grondstoffen. Door de groeiende economieën en ons take-make-waste-model dreigen sommige grondstoffen uitgeput te raken. Het is lastig en duur om elektrische apparaten, die steeds sneller stuk gaan, te repareren of om er vervangende onderdelen voor te vinden. De berg van elektronisch afval blijft maar groeien. Hetzelfde geldt voor plastic afval. Er wordt nog te weinig gerecycleerd. Ondanks allerlei acties blijft veel plastic, samen met blikjes, achter als zwerfvuil langs wegbermen en in akkers, waar ze de landbouw heel wat schade berokkenen.

Een circulaire economie past strategieën toe om materialen en producten zo hoogwaardig mogelijk te blijven inzetten. Ze worden hersteld, hebben een hoge tweedehandswaarde, krijgen een upgrade, kunnen makkelijk uit elkaar gehaald worden en omgevormd worden tot nieuwe producten. De materialen die gekozen worden, zijn bij hun 'geboorte' gerecycleerd of biogebaseerd, en bij hun levenseinde recycleerbaar of afbreekbaar.

Ook de bestaande afvalberg bezorgt ons kopzorgen. Een van deze afvalstoffen is asbest. Om de gevaren van asbest zo efficiënt mogelijk en met een haalbare aanpak in te dijken is een degelijk en versneld asbestafbouwbeleid noodzakelijk. Een degelijk flankerend luik, met

ondersteunende en begeleidende maatregelen, is cruciaal om ervoor te zorgen dat Vlaanderen tegen 2040 asbestveilig is.

DOWNLOAD ONZE INSPIRATIEFICHES OP [KLEURLANDELIJK.BE](https://www.kleurlandelijk.be)

AANDACHT VOOR JONG EN OUD

Mens & Samenleving

SAMENVATTING

Voor veel mensen is het een uitdaging om zich staande te houden in een maatschappelijke omgeving die steeds verandert. Steeds meer mensen dreigen te moeten afhaken. Het is cruciaal dat overheid en middenveld de handen in elkaar slaan om op zeer diverse vlakken jongeren en ouderen de mogelijkheid te bieden elk op zijn manier en volgens eigen kunnen binnen deze wijzigende omgeving een volwaardig bestaan uit te bouwen.

KINDEREN

De consultatiebureaus van Kind en Gezin ontvangen bijna 9 op de 10 gezinnen met hun baby in het eerste levensjaar. In de huidige regelgeving kan een consultatiebureau slechts blijven werken als het per jaar minstens 60 zittingen organiseert. Vooral in landelijke gemeenten is deze norm niet langer realistisch als gevolg van de daling in het aantal geboorten. Sluiting van de consultatiebureaus of antennes in deze gemeenten treft vooral de kansarme gezinnen die niet over eigen vervoersmiddelen beschikken. Net voor hen is de preventieve rol van de consultatiebureaus ontzettend belangrijk.

Kinderopvang heeft een grote invloed op de eerste levensjaren van veel kinderen. Kinderopvang kan in groep plaatsvinden in kinderdagverblijven, maar ook in een huiselijkere sfeer bij onthaalouders thuis. In 2016 werden zo bijna 30.000 kindjes opgevangen. Gezinsopvang (onthaalouders) heeft heel wat voordelen voor de overheid. Het systeem is goedkoop, dichtbij, wijdvertakt op het platteland én het verhoogt de leefbaarheid van onze dorpen.

Onthaalouders zijn steeds moeilijker te vinden, terwijl de nood enorm hoog is. De reden daarvoor is dat het inkomen uit dit onthaal niet hoog genoeg is en dat er organisatorische belemmeringen zijn om de stap te zetten (bv. zeer strenge veiligheidsvoorschriften). Daarnaast zijn onthaalouders geen werknemers, noch echte zelfstandigen. Het feit dat ze voor het onthaal dat ze aanbieden slechts een beperkte vergoeding ontvangen, wordt deels gecompenseerd door het fiscale gunstregime van het huwelijksquotiënt, maar dat werd onlangs ter discussie gesteld. Dit is

een slechte zaak voor de onthaalouders. Anderzijds kunnen onthaalouders in hun woning bijvoorbeeld geen poetsvrouw inzetten met dienstencheques, omdat ze niet gebruikt mogen worden voor bedrijfsruimtes, terwijl ze de kindjes in feite in hun privéruimte opvangen.

JONGEREN

De sector van het jeugdwerk heeft het moeilijk. Het thema 'jeugd' is uniek omdat het gelinkt is aan een hele reeks beleidsdomeinen. Meer aandacht voor de jeugd, in alle beleidsdomeinen, is dringend nodig.

Het lokale jeugdbeleid krijgt het moeilijk. Door allerhande beleidsmaatregelen zijn er rechtstreeks en onrechtstreeks verschuivingen van de functies in de jeugdwerksector (cfr. Decreet 'Kinderopvang en vrije tijd'), in die mate dat de kernopdracht van het jeugdwerk voortdurend onder druk komt. Nieuwe regelgeving en administratieve efficiëntieoefeningen doen afbreuk aan eerdere inspanningen om regulitis en administratieve overlast in te perken. Sinds de overheid het lokale jeugdbeleid losgelaten heeft, gaat zowel de ondersteuning van lokale jeugdorganisaties als de participatiegraad van jongeren in de gemeente alarmerend snel achteruit.

Werkgelegenheid en ondernemerschap voor jongeren op het platteland blijft een pijnpunt. Om de plattelandsvlucht tegen te gaan, de toekomstkansen voor jongeren te vergroten en de leefbaarheid van het platteland te verhogen, zijn er ingrijpende maatregelen nodig.

Het welbevinden van jongeren scoort niet hoog. De Vlaamse Jeugdraad stelde in 2017 vast dat 38% van de jongeren niet goed in zijn vel zit. Onvoldoende toegang tot (betaalbare) geestelijke gezondheidszorg is een schrijnend probleem. Ook een tekort aan ruimte voor zichzelf en aan participatiemogelijkheden voor jongeren (zowel in hun omgeving als in het beleid) draagt bij aan een klimaat waarin jongeren zich niet goed voelen. Ook het feit dat de maatschappij voortdurend veel verwacht van jongeren, maar hen weinig kansen geeft om via experimenten hun eigen toekomst mee vorm te geven, heeft negatieve gevolgen voor hun zelfbeeld.

Het onderwijs staat de komende legislatuur voor een aantal belangrijke uitdagingen. Het kleuter- en lager onderwijs blijven vragen naar bijkomende ondersteuning en kleine dorpschooltjes vechten verder voor hun voortbestaan. Op 1 september 2019 start de vernieuwing van het secundair onderwijs, met onder meer de definitieve start van het duaal leren. Er wordt ook een eerste stap gezet in de vernieuwing van het hoger onderwijs, met de overheveling van het hoger beroeps-onderwijs (HBO5) naar het hoger onderwijs. De aangroeiende leerlingenpopulatie in het secundair onderwijs en de diverse nieuwe initiatieven vergen bijkomende investeringen, zowel in uitrusting als in pedagogische ondersteuning.

KANSARMEN

Mensen in armoede zijn extra kwetsbaar binnen onze samenleving. Armoede is een problematiek met veel gezichten: voersarmoede, gebrek aan gezonde en betaalbare woningen, ongezonde voeding ... In 2015 bedroeg het algemene risico op armoede en sociale uitsluiting in ons land 20,7%. Dat is beter dan in 2014, maar het aandeel vrouwen in de armoede is sterk gestegen. Bij alleenstaande ouders, van wie 80% een vrouw is, is de toename nog sterker. In 2015 behoorde 41,6% van hen tot de risicogroep voor armoede, tegenover 35,7% in 2014. Ook op het platteland en op land- en tuinbouwbedrijven is armoede een (verborgen) realiteit. De land- en tuinbouwsector heeft wat dit betreft eigen

economische wetmatigheden, die onvoldoende onderkend worden.

In de sociale zekerheid leidt de complexiteit van procedures en administratie tot een benadeling van kwetsbare zorgbehoevenden. Alleen de meest weerbaren weten waar ze recht op hebben in termen van uitkeringen en tegemoetkomingen. Laagdrempelige loketten moeten de voorzieningen van alle beleidsniveaus groeperen en mensen begeleiden in hun contacten met zorgverlening, ziekteverzekering en pensioenen. Ook de kostprijs van de zorg werpt een drempel op voor personen in armoede, zelfs bij een kostprijs die rekening houdt met het inkomen, zodat ze niet altijd toegang krijgen tot de nodige zorg. Door het financieringsmodel van bepaalde voorzieningen, zoals diensten voor gezinszorg, wordt bovendien een dienst die zich vooral richt tot meer bemiddelde doelgroepen beter gefinancierd wordt dan eenzelfde dienst die zich meer richt tot kansarme gezinnen.

ZORGBEHOEVENDEN EN OUDEREN

Vermaatschappelijking van de zorg vormt steeds meer een centraal thema. In de zorgsector maken de vergrijzing en andere demografische en maatschappelijke tendensen verandering noodzakelijk. Het idee van Zorgzame Buurten wordt beleidsmatig steeds meer naar voren geschoven. Deze focus op het thuismilieu impliceert een stijgend appel op de

mantelzorger, die nu vaak al overbevraagd is. Thuiszorg kan een belangrijke ondersteuning vormen voor deze mantelzorger, zeker in plattelandsgemeentes, maar deze thuiszorg volgt niet de stijging van de vraag en de toenemende verwachtingen op het vlak van kwaliteitsvolle dienstverlening, administratie, flexibiliteit, specialisatie ... Veel vrijwilligers nemen een belangeloos engagement op in de zorg. Recente nieuwe wetgevende initiatieven zoals de regelgeving rond vrijetijdswerk, bieden kansen maar houden ook het risico in dat het vrijwilligerswerk wordt uitgehold, onder andere door het forfaitaire onkostenplafond, dat te laag begrensd is.

Vereenzaming is dikwijls het gevolg van een gebrekkige collectieve infrastructuur. Zorgbehoevende of minder mobiele inwoners raken steeds meer thuis geïsoleerd omdat ze zelfs te voet of per fiets nauwelijks nog de deur uit durven/kunnen gaan als gevolg van ontbrekende, slecht onderhouden of slecht begaanbare stoepen, een wegdek in slechte staat, onveilige oversteekplaatsen, bussen of treinen met te hoge instap ... Woningen van zorgbehoevende personen die niet aangepast zijn aan hun hulpbehoefte of die niet gelegen zijn in de buurt van (voldoende) voorzieningen kunnen ook de zorg bemoeilijken. Voor het merendeel van de oudere Vlaamse populatie is dit spijtig genoeg het geval. In de praktijk treffen we op het platteland nog vaker onaangepaste woningen en omgevingen aan dan in de meer stedelijke gebieden.

VRIJWILLIGERS

Er wordt tegenwoordig veel verwacht van de mensen. We moeten langer en vaak ook flexibeler werken. Bijklassen wordt aangemoedigd, ook voor wie al veel werkt. Tegelijk verwacht de overheid in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg, dat we ons meer inzetten als mantelzorger. Door al deze verwachtingen is er minder ruimte voor wie zich wil inzetten voor het georganiseerd vrijwilligerswerk, waaronder het verenigingsleven. De spanning tussen vraag en aanbod op de vrijwilligersmarkt wordt bovendien versterkt doordat voor bepaalde soorten van vrijetijdswerk hoge belastingsvrije vergoedingen gegeven kunnen worden.

Het beleid heeft te weinig oog voor de specificiteit van het lokale verenigingsleven. Ondanks alle beloftes wordt er steeds weer nieuwe wetgeving goedgekeurd die een impact heeft op vrijwilligers die gewoon samen met anderen een stukje vrije tijd zinvol willen invullen. Als gevolg daarvan moeten vrijwilligers voldoen aan allerlei regels die disproportioneel zijn en leiden tot administratieve overlast.

De nood aan betaalbare, kwaliteitsvolle ontmoetingslokalen stijgt. Wij stellen vast dat de klassieke spelers zoals parochies en lokale overheden zich te vaak terugtrekken uit de markt. Steeds meer lokale verenigingen zijn op zoek naar een degelijk onderkomen en zijn bereid hiervoor de handen uit de mouwen te steken.